Результати переговорів у Дурбані

"Те, що ми досягнули в Дурбані відіграватиме центральну роль у порятунку завтра, сьогодні".

Маіте Нікоана Машанабе,
Президент COP17/CMP7

Аліна Самура, спеціаліст з міжнародних питань, юрисконсульт ЕПЛ,
Наталія Шпег, юрисконсульт 1-ої категорії ЕПЛ

9 грудня 2011 року завершилась 17-а Конференція сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату (COP17) та 7-а Зустріч Сторін Кіотського протоколу до РКООНЗК (CMP7). Авторами у статті зроблено акцент на ключових рішеннях, прийнятих за результатами переговорів та проведений їхній аналіз.

Після 12-ти днів конференції, що відбувалась в Дурбані (Південна Африка), було прийнято низку рішень, назви яких вказані у таблиці нижче:

Рішення прийняті на Конференції Сторін (COP17) Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКООНЗК)	**Рішення приняті на 7-ій Зустрічі Сторін Кіотського протоколу до РКООНЗК (CMP 7).**
Рішення щодо Створення Спеціальної робочої групи на Дурбанській платформі для активізації дій	Результат діяльності робочої групи щодо подальших зобов'язань для Сторін, включених до додатку 1 згідно з Кіотським протоколом на 16-тій сесії
Звіт Спеціальної робочої групи щодо довгострокового співробітництва згідно з Конвенцією	Землекористування, зміни у землекористуванні та лісове господарство
Рішення про запуск роботи Зеленого кліматичного фонду	Торгівля викидами та проектні механізми
Технологічний Виконавчий комітет - умови та процедури	Парникові гази, сектори і категорії джерел, загальні показники для розрахунку еквіваленту двоокису вуглецю антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами, інші методологічні питання
Національні плани з адаптації	Розгляд інформації про потенційні екологічні, економічні і соціальні наслідки, у тому числі побічну дію засобів, політики, заходів та методологій, можливих для Сторін, включених до додатку I
Програма заходів щодо впливів, вразливості та адаптації до зміни клімату	Звіт Правління адаптаційного фонду
Робоча програма заходів щодо втрат та пошкоджень	Перегляд Адаптаційного фонду
Форум із заходів реагування	Подальші правила стосовно механізму чистого розвитку
Фінансові механізми конвенції: ФНРК: підтримка імплементації елементів робочої програми найменш розвинутих	Стандарти в рамках механізму чистого розвитку

країн, крім НАПД.	
Поправки до Додатку I до Конвенції	Умови та процедури для уловлювання та зберігання діоксиду вуглецю в геологічних формуваннях в рамках проектного механізму чистого розвитку
Доповідь Глобального екологічного фонду для Конференції Сторін і додаткові керівні вказівки для Глобального екологічного фонду	Питання стосовно спільного впровадження
REDD +: Гарантії та рівні контролю	Комітет з дотримання
Нарощування потенціалу згідно конвенції в країнах, що розвиваються	Пропозиція Казахстану щодо внесення поправок до Додатку B до Кіотського протоколу
Національні звіти країн, не включених до додатку 1 конвенції – робота консультативної групи експертів над національними звітами країн, які не включені у додаток 1 конвенції	Звернення Хорватії проти остаточного рішення Комітету із дотримання щодо виконання рішення 7/CP.12
Перегляд правил звітування за РКООНЗК при здійсненні щорічної інвентаризації Сторонами, включеними у додаток 1 конвенції	Нарощення потенціалу згідно з Кіотським протоколом для країн, що розвиваються
Діалог про розвиток науково-дослідницької діяльності, стосовно потреб Конвенції	Адміністративні, фінансові та організаційні питання
Адміністративні, фінансові та організаційні питання	Програмний бюджет на 2012-2013 р.р.
Програмний бюджет на 2012-2013 р.р.	
Дати та місце проведення майбутніх сесій	

Із наведеної таблиці бачимо, що, водночас і на Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, і на 7-ій Зустрічі Сторін Кіотського протоколу до РКООНЗК було прийнято низку важливих та необхідних рішень для подальшої роботи. На ключових з них зупинимось нижче.

Одним із цих рішень передбачено заходи із адаптації країн до змін клімату та прийняття практичних рішень щодо діяльності «зеленого кліматичного фонду» в рамках Конвенції, перше за все, шляхом передачі технологій та розробки стратегії фінансової підтримки розвинутими країнами. Конференція Сторін постановила, що Зеленому кліматичному фонду буде присвоєно статус юридичної особи і буде надана правоздатність, привілеї та імунітети, необхідні для його діяльності. Посадові особи Фонду також користуватимуться привілеями та імунітетами, які необхідні для незалежного здійснення їхніх офіційних функцій у зв'язку із діяльністю Фонду. Фонд забезпечить фінансування у вигляді грантів та пільгових кредитів, і через інші механізми, інструменти або засоби, які можуть бути схвалені радою. Фонд буде шукати шляхи каталізації додаткових державних і приватних фінансових коштів у рамках своєї діяльності на національному та міжнародному рівнях.

Однак, поки що фонд залишається порожнім, оскільки конкретних зобов'язань щодо об'ємів кліматичної допомоги після 2012 року немає. Однією із пропозицій є заклик Фонду дикої природи ввести податок на мазут та інші види так званого «брудного» палива, які використовуються для повітряних і морських перевезень і таким чином фінансувати захист зміни клімату.

Нагадаємо, ще на конференції сторін в Копенгагені (Данія) в 2009 році, виникла ідея створення "зеленого кліматичного фонду". В Рішенні 2/CP.15 від 18 грудня 2009 року розвинуті країни планували спрямувати на вищезгадані цілі 30 млрд. доларів в рік, а до 2020 року довести щорічний об'єм ресурсів до 100 млрд. в рік. Передбачалось, що таке фінансування буде поступати з широкого кола джерел, державних та приватних, двохсторонніх та багатосторонніх, включаючи альтернативні джерела фінансування.

А в Канкуні (Мексика) на 16 конференції Сторін було засновано зелений кліматичний фонд з метою управління фінансовими ресурсами, спрямованими на допомогу країнам, що розвиваються та які страждають від наслідків зміни клімату.

Важливим було також Рішення CP.17 про створення Спеціальної робочої групи із активізації дій на Дурбанській платформі (AWG- DPEA). Робоча група повинна розпочати свою роботу на початку 2012 року та завершити свою роботу, згідно рішення, не пізніше кінця 2015 року. Спеціальна робоча група із активізації дій повинна запланувати свою діяльність в першій половині 2012 року, зокрема, у сфері пом'якшення наслідків зміни клімату, адаптації, фінансів, розвитку та передачі технологій, прозорості дій і підтримки із створення потенціалу, спираючись на інформацію, представлену Сторонами і відповідну технічну, соціальну та економічну інформацію та досвід. Про результати своєї роботи Спеціальна робоча група буде повідомляти на чергових зустрічах Сторін.

Сторони та організації-спостерігачі, згідно з рішенням, повинні надати до 28 лютого 2012 свої погляди на варіанти та шляхи до подальшого підвищення рівня амбіцій і провести сесійну робочу нараду на першій сесії переговорів в 2012 році, щоб розглянути варіанти і способи для посилення прагнень та можливих подальших дій.

Крім того, рішенням Конференції Сторін був створений робочий план щодо підвищення рівня зобов'язань країн зі скорочення викидів парникових газів для того, щоб утримати зростання глобальної середньої температури в межах 2 або 1,5 градусів Цельсія. Розробкою цього робочого плану країни займуться в 2012 році.

В ***Рішенні CMP.7*** вказано, що другий період зобов'язань повинен розпочатись 01 січня 2013 року та закінчитись або 31 грудня 2017 року або 31 грудня 2020 року. Проте скоріше за все, в грудні 2012 року на COP-18 буде прийнято рішення про 8-ми річний період 2013-2020 років.

Також запропоновані поправки до Додатку В Кіотського протоколу, а саме наведено приклад таблиці, котра повинна замінити та доповнити існуючу таблицю в додатку В до Кіотського протоколу. В запропонованій таблиці визначені кількісні зобов'язання зі скорочення чи обмеження викидів на 2008-2012, 2013-2020 роки, зобов'язання зі скорочення викидів парникових газів до 2020 року. Україна, як вказано в четвертій колонці таблиці, що міститься в Додатку В[1], зобов'язується на період до 2020 року не перевищувати 80 % від рівня викидів парникових газів базового 1990 року (тобто фактичне скорочення на -20% від рівня викидів базового року), за умови функціонування міжнародних проектних (наприклад, проекти спільного впровадження) та ринкових (наприклад, торгівля квотами) механізмів. Зобов'язання із скорочення взяла на себе низка й інших країн, для яких базовим залишається 1990 рік, зокрема: Білорусь, яка зобов'язується скоротити викиди парникових газів від -5 % до -10%; Хорватія – до - 5%; Євросоюз - від -20% до -30%; Ісландія – від -15% до -30%; Ліхтенштейн – від -20% до -30%; Монако – до -30%; Норвегія – від -30% до -40%; Швейцарія – від -20% до -30%. Інші країни поки не визначили свої кількісні зобов'язання із скорочення викидів парникових газів на другий період виконання зобов'язань та повинні їх

[1] http://unfccc.int/files/meetings/durban_nov_2011/decisions/application/pdf/awgkp_outcome.pdf

подати в Секретаріат конвенції до 01 травня 2012 року.

Документ також передбачає внести поправки й до Додатку А Кіотського протоколу, а саме, до існуючого переліку, який складається з шести компонентів «парникових газів», додати сьомий - *трифторид азота* (NF3).

Окрім того, пропонується внесення поправок та доповнень до таких статей Кіотського протоколу: Стаття 3 пункти 1, 7, 8, 12 Статті 3; пункти 2, 3 Статті 4. Більш детальніше, які саме будуть внесені зміни та доповнення у вищезгадані статті розглянемо нижче:

Стаття 3 пункт 1 bis

Вказаний нижче пункт буде доданий після існуючого пункту 1 статті 3 та матиме назву **пункт 1 bis**. Цей пункт буде викладено в такій редакції:

*"Сторони, включені в Додаток 1, окремо чи спільно забезпечують, щоб їхні сукупні антропогенні викиди парникових газів, перечислених в Додатку А, в еквіваленті діоксиду вуглецю не перевищували встановлених для них кількостей, розрахованих для виконання їхніх визначених кількісних зобов'язань з обмеження та скорочення викидів, зафіксованих **у третій колонці таблиці, що міститься** в Додатку В, і у відповідності до положень цієї статті з метою скорочення їхніх загальних викидів таких газів щонайменше на **(X)** відсотків порівняно з рівнями 1990 року в період дії зобов'язань з **2013 по (2017)(2020)** рік.*

Стаття 3 пункт 7 bis

Вказаний нижче пункт буде доданий після існуючого пункту 7 статті 3 та матиме назву **п.7 bis**

*"В другий період дії визначених кількісних зобов'язань із обмеження та скорочення викидів з **2012 до (2017)(2020)** року, встановлена кількість для кожної Сторони, включеної в Додаток 1, має дорівнювати зафіксованій для неї **в третій колонці таблиці,** що міститься в Додатку В, процентної долі її чистих сукупних антропогенних викидів парникових газів, перечислених в Додатку А, в еквіваленті діоксиду вуглецю за 1990 рік чи за базовий рік чи період, визначений згідно з пунктом 5 вище, помножений на **(пять)(вісім).** Ті Сторони, що включені до Додатку 1, для котрих зміни в землекористуванні та лісове господарство були в 1990 році чистими джерелами викидів парникових газів, для цілей розрахунків своїх встановлених кількостей включають в свої викиди за базовий 1990 рік чи базовий період, сукупні антропогенні викиди з джерел в еквіваленті діоксиду вуглецю за вирахуванням абсорбції поглиначами в 1990 році в результаті змін в землекорстуванні".*

Стаття 3 пункт 8

У пункті 8 статті 3 відбудеться заміна слів : "**пункт 7"** на **пункт "7bis"**, тобто пункт 8 звучатиме так:

"Кожна Сторона, включена до Додатку 1, для цілей розрахунку, зазначеного в **пункті 7bis** вище, може використовувати 1995 рік як базовий рік для гідрофторвуглеводів, перфторвуглеводів та гексафториду сірки".

Стаття 3 пункт 8bis

Вказаний нижче пункт буде доданий після існуючого пункту 8 Статті 3 Кіотського Протоколу та буде замінений **"8 bis"**

*"Кожна Сторона, включена до Додатку 1, для цілей розрахунку, зазначеного в **пункті 7** вище, може використовувати 1995 або 2000 рік як базовий рік для трифториду азота."*

Стаття 3, пункти 12 bis та 12 ter

Вказані нижче пункти будуть додані після абзацу існуючого пункту 12 Статті 3 Кіотського Протоколу та матимуть назву **п.12 bis та п.12ter**

Пункт 12 bis:

"Будь-які одиниці, отримані від ринкових механізмів, які будуть створені відповідно до Конвенції чи її інструментів, можуть бути використаними Сторонами, включеними до Додатку 1, щоб допомогти їм у забезпеченні дотримання визначених зобов'язань щодо обмеження та скорочення викидів згідно зі статтею 3. Такі одиниці, котрі Сторона отримує від іншої Сторони Конвенції повинні бути додані до встановленої кількості Сторони-набувача і відніматись від встановленої кількості Сторони- відчуджувача."

Пункт 12 ter:

"Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, забезпечує, там, де одиниці зі затверджених заходів в рамках ринкових механізмів, згаданих в пункті 12-біс вище використовуються Сторонами, включеними до Додатку I, допомогу їм у забезпеченні дотримання з їхніх кількісних зобов'язань щодо обмеження та скорочення викидів згідно зі статтею 3, частина цих одиниць використовується для покриття адміністративних витрат, а також для надання допомоги Сторонам, які особливо вразливі до несприятливих наслідків зміни клімату, у покритті витрат на адаптацію, якщо ці одиниці придбані відповідно до статті 17."

Стаття 4, пункт 2

Наступні слова мають бути додані в кінці першого речення пункту 2 статті 4 Протоколу:

"Або в день здачі на зберігання своїх документів про прийняття будь-якої поправки до додатка Відповідно до статті 3, пункту 9".

Тобто повністю, стаття має бути викладена так:

"Сторони будь-якої такої угоди повідомляють секретаріат про умови угоди в день здачі на зберігання своїх документів про ратифікацію, прийняття, погодження цього Протоколу чи про приєднання до нього, або в день здачі на зберігання своїх документів про прийняття будь-якої поправки до додатка відповідно до статті 3, пункту 9. Секретаріат в свою чергу інформує Сторони та сигнаторіїв Конвенції про умови даної угоди".

Стаття 4, пункт 3

У пункті 3 статті 4 Протоколу, слова "пункт 7" замінюється на слова "до якого вона належить". Отже, передбачається що стаття буде мати таку редакцію:

"Будь-яка угода залишається в силі протягом усього терміну періоду дії зобов'язань, зазначених у статті 3, до якого вона належить".

Поки що немає остаточного рішення РКООНЗК щодо прийняття цих поправок до Кіотського протоколу, котру потім повинні всі держави учасниці ратифікувати. Це лише чорновий варіант, узгоджений з державами. Проте зміни все ще можуть бути внесені, адже остаточні рішення будуть прийматись в грудні 2012 року.

Україна ж приєдналась до другого періоду зобов'язань. Українська сторона розраховує отримати широкий доступ до механізмів фінансування програм зі скорочення викидів. Втім нагадаємо, що з 12 жовтня 2011 року участь України в міжнародній торгівлі викидами парикових газів тимчасово призупинено. Таке рішення було прийняте Комітетом з

дотримання Секретаріату РКООНЗК у зв'язку з «невідповідністю національної системи обліку викидів парникових газів вимогам Кіотського протоколу».

Україна зможе подати заявку на відповідність статусу прийнятності вимогам Кіотського протоколу 06 лютого 2012 року, після оприлюднення остаточного звіту групи міжнародних експертів Секретаріату РКООНЗК. Остаточний звіт очікується до 06 лютого 2012 року. Після цього, згідно з процедурою Кіотського протоколу, Україна зможе подати заявку на відновлення статусу прийнятності вимогам Кіотського протоколу.

Зараз резерв на період дії зобов'язань України становить 1 млрд. 852 млн. 385,130 тис. тонн еквівалента CO2. Коли Україна ратифікувала протокол в лютому 2004 року, вона отримала можливість реалізувати невикористані нею квоти по викидам газів на суму до 2,5 млрд. дол. Зауважимо, що, на думку Міжнародного фонду дикої природи, торгівля квотами на викиди парникових газів як механізм екологічно чистого розвитку реально не допомагає скорочувати викиди парникових газів, натомість необхідно використовувати нові технології та відновлювальні джерела енергії.

На думку експертів, об'єми скорочення викидів, котрі декларують офіційні делегації різних країн, не зможуть забезпечити дотримання температури потепління в межах 2-х градусів Цельсія. Якщо країни не збільшать свої зобов'язання, підвищення температури сягатиме від 3 до 5 градусів Цельсія. Для попередження кліматичної катастрофи розвинуті країни, в тому числі і Україна, повинні до 2050 року знизити викиди парникових газів на 80-95 %. Зараз в України таке зобов'язання становить лише 20 %. Про необхідність збільшення відсотків викидів неодноразово заявляли й громадські організації. Як відомо, Україна має статус країни з перехідною економікою, однак це не звільняє її від зобов'язань зі скорочення викидів парникових газів. Експерти Міжнародного інституту прикладного системного аналізу, котрий займається проведенням досліджень у сфері міжнародної політики, дипломатії, економіки та світових стратегій, проаналізували і порівняли цілі зі скорочення викидів для усіх країн, котрі зазначені в Додатку 1, де згадується й Україна. У висновках вказано, що ціль зі скорочення викидів на 20 % від 1990 року до 2020 року є неадекватною, і що Україна, не додаючи ніяких зусиль, досягне такого результату. Експерти зазначили, що для України до 2020 року цілком прийнятним є зниження викидів на 57 % від рівня 1990 року.

Зустріч у Дурбані повинна була замінити Кіотський протокол новим міжнародним документом, а також прийняти план дій з підготовки нового універсального міжнародного договору та календар переговорів, але натомість було продовжено строк дії Кіотського протоколу. «Ми не задоволені новою угодою, але, стоячи на позиції гнучкості і примирення, ми погодились її прийняти», – зазначила міністр навколишнього середовища Індії Наянті Натаражан .

Таким чином, передбачається, що в новому договорі братимуть участь провідні індустріальні країни світу, включаючи США, Китай, Індію і Бразилію. Норми скорочення обсягу викидів парникових газів в атмосферу поки не узгоджені. Їх встановлять на основі нових наукових досліджень, проведених під егідою Міжурядової групи експертів із зміни клімату (МГЕЗК/IPCC). Остаточна версія документа про продовження строку дії Кіотського протоколу стала компромісом між прихильниками жорстких заходів боротьби із зміною клімату та США, Китаєм, Індією і Бразилією. Ці країни побоюються, що плани зі скорочення викидів парникових газів на 20 % до 2020 року пригальмують ріст економіки. У рамках другої фази дії Кіотського протоколу з 01 січня 2013 по 31 грудня 2017 року або 31 грудня 2020 року планується скоротити обсяги викидів парникових газів на 25-40 %. Тим часом США, Росія, Канада, Японія та Нова Зеландія оголосили, що не бажають брати участь у Кіотському протоколі. На частку решти учасників договору – країн ЄС і низки інших держав припадає лише 16 % світового обсягу викидів двоокису вуглецю.

Результати переговорів у Дурбані є безсумнівно кроком вперед, але не достатньо значним і швидким. На відміну від Кіотського протоколу, нова угода буде юридично обов'язковою для всіх країн. Позитивом є також те, що 3 основні забруднювачі атмосфери: США, Китай та Індія

приєдналися до плану дій, прийнятого в Дурбані, і погодились з тим, що це питання міжнародного права.

Не усі учасники конференції задоволені результатом переговорів. «Ми розчаровані результатами конференції. Ми очікували прийняття рішення, яке буде негайно здійснюватися. І зрозуміло, найсерйозніша проблема – відсутність прагнення вжити невідкладних заходів щодо зменшення викидів вуглекислого газу», – пояснює голова делегації Всесвітнього фонду дикої природи (WWF) Тасснім Ессоп.[2]

За словами голови постійної комісії Бундестагу з питань екології Єви Буллінг-Шретер: «Продовження дії Кіотського протоколу з 2013 до 2020 року – це неефективне рішення. Враховуючи відмову США, Канади, Японії, Росії, Нової Зеландії на продовження дії протоколу, угода торкнеться лише тих країн, на долю яких припадає лише 15 – 16 % від світового об'єму емісії CO^2. Але наслідки цього «грандіозного провалу» доведеться розсьорбувати тим, хто найменше впливає на зміну клімату. У свою чергу, німецький експерт з проблем клімату Ханс-Йоахім Шельнхубер також розкритикував підсумки конференції в Дурбані: «Прийнята «Дурбанської платформа» недостатня, а новий договір про захист клімату буде прийнятий занадто пізно, і для того, щоб не допустити глобального потепління більше ніж на два градуси за Цельсієм, потрібно почати скорочення викидів в атмосферу ще до 2015 року»[3].

Загалом, враховуючи не одноголосну та неоднозначну позицію скептично налаштованих держав, результати конференції в Дурбані можна вважати позитивними, проте, безумовно, є й негативні сторони переговорів.

Позитивні результати:

- Рішення з організації діяльності для підготовки до 2015 року нової глобальної кліматичної угоди, котра повинна вступити в силу з 2020 року і створення спеціального органу для цієї роботи.
- Рішення в другому періоді зобов'язань по Кіотському протоколу з 2013 року, в котрому візьмуть участь 27 країн Євросоюзу, Норвегія, Швейцарія, Білорусь, Казахстан, Україна і, можливо, Австралія і Нова Зеландія.
- Прогрес в організації практичної роботи нового Зеленого кліматичного фонду, що є особливо важливим для найбільш слабких і вразливих країн, котрим потрібне термінове фінансування і технологічна допомога в боротьбі з негативними наслідками зміни клімату.

Негативним результатом є те, що до другого періоду зобов'язань Кіотського протоколу приєдналась недостатня кількість країн для того, щоб їх зусилля зі зниження викидів мали вплив на глобальну ситуацію. На долю цих країн припадає лише 15 % світових викидів. Важливим є те, що ряд країн не приєдналась до другого періоду зобов'язань по Кіотському протоколу, проте тим самим ці країни позбавили себе можливості участі в механізмах спільного впровадження, котрі могли би принести великі кошти для модернізації промисловості. Втім завдяки Євросоюзу, острівним державам та групі найменш розвинених країн вдалось зберегти єдиний міжнародний документ з обов'язками зі зниження викидів різних країн.

Наступна конференція Сторін (РКООНЗК COP 18/CMP8) відбудеться з 26 листопада до 7 грудня 2012 року в Катарі при тісній співпраці з Кореєю.

[2] http://ua.euronews.net/2011/12/11/un-climate-conference-did-it-go-far-enough/
[3] http://www.ng.ru/energy/2012-01-17/11_durban.html